

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 27. februārī
(OR. en)

6586/1/24
REV 1

Starpiestāžu lieta:
2023/0323(COD)

COMPET 166
MI 169
IND 78
ECOFIN 179
FIN 156
CODEC 478
IA 47

PIEZĪME

Sūtītājs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja (I)
Saņēmējs:	Padome
Temats:	Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos – politikas debates

Gatavojoties politikas debatēm Konkurētspējas padomē 2024. gada 7. martā, pielikumā ir pievienota prezidentvalsts informatīva piezīme par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos.

Prezidentvalsts informatīva piezīme

**Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par maksājumu kavējumu novēršanu
komercdarījumos**

Politikas debates

1. Komisijas priekšlikums

Rēķinu maksājumu kavējumi ietekmē visu nozaru uzņēmumus visās ES dalībvalstīs. Tas īpaši negatīvi ietekmē mazus un vidējus uzņēmumus (MVU), jo tie paļaujas uz regulārām un prognozējamām skaidras naudas plūsmām, un to likviditāte ir mazāka nekā lieliem uzņēmumiem.

MVU, kuri maksājumus saņem ar novēlošanos, likviditātes deficīts, kas tāpēc ir radies, ir jāsedz ar īstermiņa aizdevumiem, tādējādi palielinot savas finansēšanas izmaksas. Maksājumu kavējumu samazināšana ir būtisks elements, kas MVU ļauj nodrošināt tik ļoti nepieciešamo likviditāti, lai ieguldītu inovācijā vai lai izmaksu samazinājumu pārnestu uz patērētājiem.

Tāpēc Maksājumu kavējumu direktīva ¹ tika pieņemta, lai aizsargātu Eiropas uzņēmumus, jo īpaši MVU, un uzlabotu to konkurētspēju. Tomēr pašlaik Eiropas Savienībā 25 % bankrotu ir saistīti ar novēlotiem maksājumiem. Tāpēc Komisija 2023. gada 12. septembrī publicēja priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos. Mērķi ir direktīvas nepilnības risināt nolūkā uzlabot visu iesaistīto dalībnieku maksājumu disciplīnu un aizsargāt uzņēmumus pret negatīvajām sekām, ko izraisa maksājumu kavējumi komercdarījumos. Tā ir daļa no plašākas “MVU paredzētu atvieglojumu paketes”, kas ietvēra arī direktīvu par nodokļu vienkāršošanu MVU labā un Komisijas paziņojumu par pasākumu kopumu, lai MVU vajadzībām vienkāršotu procesus, uzlabotu to piekļuvi finansējumam un kvalificētam darbaspēkam un atbalstītu MVU visā to uzņēmējdarbības dzīves ciklā.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/7/ES (2011. gada 16. februāris) par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (pārstrādāta redakcija) (OV L 48, 23.2.2011., 1. lpp.).

Komisijas ierosinātā maksājumu kavējumu noteikumu pārskatīšana spēkā esošo direktīvu aizstāj ar regulu, kas paredz saistošus maksimālos 30 dienu maksājumu termiņus visiem komercdarījumiem starp uzņēmumiem vai starp uzņēmumiem un publiskām iestādēm. Kavējumu gadījumā tas kompensācijas maksu un procentu maksājumu padarītu automātisku un šos jaunos pasākumus papildinātu ar stingru izpildes sistēmu. Tas arī atvieglotu uzņēmumiem iespēju aizstāvēt savas tiesības, samazinot slogu un atvieglot piekļuvi efektīvai tiesiskajai aizsardzībai, izmantojot mediāciju.

Saskaņā ar Komisijas ietekmes novērtējumu jauno noteikumu mērķis ir samazināt maksājumu kavējumus par 35 %. Turklāt ievērojami samazinātos laiks, ko uzņēmumi velta, dzenoties pēc saviem parādniekiem, un tādējādi Eiropas uzņēmumi ietaupītu 340 miljonus cilvēkstundu, kas ir līdzvērtīgi 8,7 miljardiem EUR. Papildus tiešajiem monetārajiem ieguvumiem tam būtu taisnīgāk jāpārdaļa likviditāte ekonomikā un jāsamazina MVU atkarība no ārējā finansējuma. Mērķis ir aizsargāt MVU, kuriem bieži vien nav spēju aizstāvēt savas intereses un kuri ir spiesti pieņemt netaisnīgus maksājumu noteikumus un nosacījumus.

Komisijas ierosinātais instruments pārskatīšanai ir regula. Patiešām, Komisija uzskata, ka Regulai ir daudz priekšrocību, tostarp maksājumu kavējumu pārrobežu aspekta risināšana. Ieviešot regulu, galvenie aspekti, piem., maksimālais maksājumu termiņš un pārbaudes procedūras, procentu likme par maksājumu kavējumiem un vienotās likmes kompensācijas apmērs, visā ES būs vienādi un tieši piemērojami. Tādējādi attiecībā uz šiem aspektiem visās dalībvalstīs tiek nodrošināti vienlīdzīgi konkurences apstākļi.

Tajā pašā laikā dalībvalstīm būs atļauts pieņemt stingrākus noteikumus par atsevišķiem aspektiem. Tās saglabātu iespēju ar valsts tiesību aktiem piemērot īsāku maksājuma termiņu. Pieņemšanas vai pārbaudes procedūru valsts tiesību aktos izņēmuma kārtā var paredzēt tikai tad, ja tas tiek uzskatīts par noteikti nepieciešamu preču vai pakalpojumu īpašā rakstura dēļ. Šai procedūrai jābūt skaidri aprakstītai līgumā, un tā nedrīkst pārsniegt 30 dienas. Turklāt Regulā būs noteikti pienākumi attiecībā uz izpildiestādēm, mediācijas sistēmām, kredītu pārvaldību, finanšpratības apmācību, negodīgu līgumu slēgšanas praksi un noteikumiem, taču dalībvalstīm tie būtu jāpapildina saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

Ierosinātā regula attiecas uz maksājumiem, kas veikti “komercdarījumos”, kuri jāsaprot kā darījumi starp uzņēmumiem vai starp uzņēmumiem un publiskām iestādēm, kuros publiskā iestāde ir debitors un kuru rezultātā tiek piegādātas preces vai sniegti pakalpojumi par atlīdzību. Šī definīcija ietver publiskus būvdarbus, celtniecības un inženierbūvju projektēšanas un izpildes darbus.

Regula neattieksies uz maksājumiem darījumos ar patērētājiem, maksājumiem, kas veikti kā kompensācija par zaudējumiem un maksājumiem saistībā ar parādiem, uz kuriem attiecas maksātnespējas procedūras, ieskaitot procedūras, kurās paredzēts veikt parāda pārstrukturēšanu.

Jaunā regula uzliktu dalībvalstīm pienākumu izraudzīties par regulas izpildi atbildīgās valsts iestādes, kurām jāsadarbojas ar Komisiju un citām attiecīgām valsts izpildiestādēm, un tajā būtu uzskaitītas pilnvaras, kas ir jāpiešķir šīm izpildiestādēm.

2. Dalībvalstu nostāja

Dalībvalstis kopumā atbalsta MVU interešu ņemšanu vērā un stingri pievienojas Komisijas argumentiem. Daudzas dalībvalstis uzskata, ka prognozējamu maksājumu termiņu noteikšana uzlabotu maksājumu kultūru Eiropā, labāk veidotu līgumslēgšanas brīvību, radītu drošāku uzņēmējdarbības vidi, palielinātu naudas plūsmas, veicinātu ieguldījumus un tādējādi stiprinātu ES uzņēmumu, jo īpaši MVU, konkurētspēju.

Tomēr daudzas dalībvalstis un ieinteresētās personas ir nobažījušās par Komisijas priekšlikumu attiecībā uz regulas ieviešanas līgumu slēgšanas brīvībā, par laika pārtraukuma trūkumu starp piegādāto preču vai pakalpojumu pārbaudi un attiecībā uz iespējamām pretrunām ar valsts tiesību aktiem. Tās norādīja, ka atsevišķi maksājumu nosacījumi ir svarīga uzņēmējdarbības līgumu daļa un ka daudzi funkcionējoši uzņēmējdarbības modeļi ir balstīti uz gariem maksājumu termiņiem. Tās uzskata, ka līgumu slēgšanas brīvības ierobežošana mudinātu uzņēmumus pārcelt līgumattiecības uz trešām valstīm.

Tāpēc lielākā daļa dalībvalstu iebilst pret ierosināto maksājuma termiņu, ko tās kopumā uzskata par nesamērīgu likumdevēja iejaukšanos. Ņemot vērā to, ka spēkā esošā direktīva jau ir ietekmējusi līgumu slēgšanas brīvību un ka šis līgumslēgšanas brīvības ierobežojums ir pamatots ar vispārējām interesēm, proti, uzņēmumu ekonomisko veselību, un līdz ar to arī ar ES ekonomisko veselību, tās aicina paredzēt elastīgākus noteikumus un iespēju darījumu partneriem risināt sarunas par saviem maksājumu noteikumiem, jo īpaši starp tāda paša lieluma uzņēmumiem. Par garākiem maksājumu termiņiem varētu savstarpēji vienoties, un tie ne vienmēr liecinātu par nevienlīdzīgām iespējām aizstāvēt savas intereses. Stingra maksājuma termiņu ierobežojuma ieviešana nozīmētu vienādu noteikumu piemērošanu atšķirīgām uzņēmējdarbības situācijām.

Cieši saistītas ir arī dalībvalstu bažas par juridiskā instrumenta izvēli, jo īpaši par regulas pilnīgas saskaņošanas ietekmi, kas vienādi izturētos pret daudzām dažādām uzņēmējdarbības situācijām un atstātu dalībvalstīm ļoti ierobežotas manevrēšanas iespējas, lai noteikumus pielāgotu savas valsts kontekstam.

Tika paustas bažas arī par administratīvo slogu, ko ierosinātā regula uzliktu uzņēmumiem un publiskām iestādēm, jo īpaši par pienākumu galvenajiem darbuzņēmējiem būvdarbu valsts līgumu ietvaros sniegt pierādījumus par to, ka tie ir samaksājuši saviem apakšuzņēmējiem.

Turklāt vairākām dalībvalstīm bažas rada valsts iestāžu izveide, lai nodrošinātu atbilstību regulai. Papildus bažām par administratīvo slogu un izmaksām, kas saistītas ar šo publisko iestāžu izveidi un darbību, pastāv arī bažas par ierosinātajā regulā tām piešķirto pilnvaru apjomu, jo īpaši attiecībā uz šo iestāžu pārklāšanos ar tiesu kompetenci, kā rezultātā varētu izveidoties divu veidu paralēlas procedūras.

3. Apspriežamie jautājumi

Ministri tiek aicināti diskusijas virzīt jo īpaši divos aspektos.

- Paturot prātā Maksājumu kavējumu direktīvas pārskatīšanas mērķus, proti, aizsargāt Eiropas uzņēmumus, jo īpaši MVU, pret maksājumu kavējumiem un pāriet uz tūlītēju maksājumu kultūru, ministri tiek aicināti paust viedokli par tiesību instrumenta izvēli.
- Ņemot vērā nepieciešamību aizsargāt uzņēmumu, jo īpaši MVU, ekonomisko veselību un atzīstot to, cik svarīgi ir, lai publiskās iestādes radītu precedentu tūlītēju maksājumu veikšanai, ministri tiek aicināti paust savu viedokli par priekšlikumu noteikt saistošus 30 kalendāro dienu maksājumu termiņus. Vai būtu jāievieš elastības mehānismi, lai risinātu dažādās situācijas, kurās uzņēmumi darbojas? Šīs atziņas tiks izmantotas diskusijās turpmākajās darba grupas sanāksmēs.
- Ņemot vērā Maksājumu kavējumu direktīvas pārskatīšanas mērķus un iemeslus, jo īpaši piemērotu atturošu līdzekļu trūkumu un nepietiekamus izpildes mehānismus, ministri tiek aicināti paust savu viedokli par ierosinātajām izpildiestādēm. Vai, ievērojot tiesu kompetenci civiltiesību procesos, būtu jāievieš kontroles un izpildes mehānismi, lai samazinātu maksājumu kavējumus komercdarījumos?